

УДК 378.147

І.І. КОЗИНЕЦЬ,
*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Університету митної справи та фінансів (м. Дніпропетровськ)*

М.О. ЖУРАВЕЛЬ,
*студентка III курсу
Університету митної справи та фінансів (м. Дніпропетровськ)*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ «МОЗКОВОГО ШТУРМУ» ПІД ЧАС КОЛЕКТИВНОГО ОБГОВОРЕННЯ ПРОБЛЕМ

У статті розглядається технологія застосування «мозкового штурму» під час колективного обговорення проблем. Проводиться аналіз переваг та недоліків методу через призму активізації мисленнєвої діяльності, зменшення морального тиску, набуття досвіду колективного та індивідуального обмірковування, покращання результатів праці.

Ключові слова: «мозковий штурм», інноваційні технології, генерування ідей.

Постановка проблеми. У часи прискореного розвитку сучасного світу всім організаціям, підприємствам і колективам фірм потрібно формувати нові унікальні методи та погляди щодо наявних проблем та кризових ситуацій. Це призводить до підвищення вимог щодо пошуку оригінальних шляхів досягання успіху, подолання проблем і організації процесу обговорення в цілому. Якісна робота управління повинна включати прогресивні шляхи подолання недоліків, аналізу ситуацій та знаходження шляхів виходу з ситуацій. Виникає потреба в пошуку нових методів для визначення унікальних відповідей, що будуть прогресивними для діяльності організацій. Тому набирає актуальності питання визначення переваг та недоліків використання мозкового штурму.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивченню проблем переваг та недоліків мозкового штурму присвячено роботи багатьох вчених. Так, Н. Ніколаєнко описує ймовірне використання методики проведення мозкового штурму під час семінарських занять з гуманітарних дисциплін, С. Телемуха розглядає мозковий штурм як метод реалізації інтерактивного навчання та пошуку рішень, Н. Фрич досліджує впровадження інтерактивного методу «мозкового штурму» при пошуку нових рішень проблем.

Мета статті – аналіз недоліків та переваг мозкового штурму як однієї із форм колективного обговорення проблем для подальшого використання матеріалу під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням».

Виклад основного матеріалу. Однією з основних причин неефективного колективного обговорення проблем, аналізу різноманітних аспектів проведення нарад, обмеженого світогляду керівництва компаній, труднощів у реалізації новітніх проектів є застарілість вирішення питань щодо функціонування організацій. Важливою постає проблема перебудови системи колективного обговорення проблем, бо стандартні підходи до їх вирішення сьогодні є занадто ординарними та передбачуваними.

У своїй статті Н.І. Фрич зазначає, що «мозковий штурм» (брейнстормінг) є методом розв'язання невідкладних завдань, завдяки якому досягається дійсно високий рівень вирішення проблем та покращанню якості підготовки студентів та працівників до визначення унікальних варіантів виходу із ситуацій; розвивається творчий напрям мислення, пошук

альтернативних новітніх варіантів виходу із ситуацій, розвивається спостережливість, винахідливість, формуються навички комунікації [4, с. 94].

Як зазначає автор, «мозковий штурм» може визначити рівень знань людей, які безпосередньо беруть участь в обговоренні, сприяти активізації процесів мислення, бо для знаходження нових шляхів подолання проблеми повинні залучатися всі присутні на нараді. Сутність процесу проявляється в тому, що певній кількості людей дається тема, яку впродовж певного невеликого проміжку часу кожен з групи має осмислити та згодом висловити свої власні думки з її приводу. Важливим пунктом при проведенні «мозкового штурму» є повна відсутність критики з боку спостерігачів та інших членів групи. Всі свої думки щодо переваг та недоліків запропонованого висловлюються по закінченню прослуховування ораторів.

Проте, незважаючи на певні переваги цього методу, є декілька перешкод для успішного його проведення. Наприклад, в деяких випадках певна частка людей не висловлює свої неординарні та оригінальні думки через побоювання бути сприйнятими скептично. Саме через це особливо уважно потрібно стежити за дотриманням тиші під час проведення «мозкового штурму».

Тобто метод «мозкового штурму» – це двоетапна модель вирішення завдання: перша його частина спрямована на генерування нових ідей, друга – на осмислення кожної та відбір найкращих з них.

На думку С.Б. Телемухи, «мозковий штурм» дає можливість об'єднати в процесі пошуку рішень дуже різних людей з їх абсолютно унікальними думками та враженнями. Також, якщо група дійшла певного висновку-результату, вони починають з більшою увагою та прихильністю реалізовувати отримані ідеї та працюють більш злагоджено у колективі. Керівник таким чином може стати дійсно лідером у своєму колі, що приведе до мінімізації випадків, коли працівник буде неякісно працювати [2, с. 169].

Встановлено, що найкраще працює група, коли кількість учасників в ній коливається від 6 до 12 осіб, а оптимальне число дорівнює 7 особам. Щодо місця проведення, автор рекомендує використовувати не надто великі, проте й не надто малі приміщення. Це може бути окрема кімната, аудиторія або зал для прес-конференцій. Кабінет керівника може негативно позначитися на обговоренні думок через відчуття, що це приміщення «головного» групи. Бажано мати дошку, яку учасники могли б використовувати для запису власних думок або для відображення певних схем, які допомогли б розуміти ідеї людини.

Перенесемо систему обговорення до табл. 1.

Таблиця 1

Основні етапи проведення колективного обговорення «мозковим штурмом»

№ з/п	Етап	Опис
1	Формулювання проблеми	Найголовніше для обговорення – чітко сформулювати проблему, бо неправильне її визначення може призвести до неякісних результатів та нерозуміння групою. Обговорення основної мети з учасниками групи також є дуже важливим, бо якщо керівник-ведучий групи знає ту ідею, з приводу якої буде обговорення, це не означає, що інші будуть ознайомлені з нею
2	Розминка	У цей час потрібно активізувати роботу головного мозку шляхом вирішення незначних задач або невеликих дебат з певного приводу. Також цей етап допоможе учасникам розслабитись та перестати боятись висловлювати думки перед групою
3	Основна частина	Робоча сесія, тобто «штурм» проблеми. Знову потрібно нагадати проблему, правила проведення та безпосередньо почати обговорення. Важливо утриматись від будь-яких оцінок, навіть від невербального оцінювання. Тому, хто буде виступати, потрібно пам'ятати про те, що треба чітко сформулювати свою пропозицію, трохи описати її та зробити невеликий підсумок своїх пропозицій
4	Експертиза	Оцінювання всіх зібраних ідей, аналіз та відбір найкращих з них
5	Підбиття підсумків	Цей етап включає загальне обговорення результатів роботи групи, осмислення найкращих ідей, обґрунтування їх та публічний захист, якщо це потрібно. Обов'язково потрібно прийняти загальне групове рішення, яке шляхом певних компромісів буде підходити до більшості факторів проблеми колективу

Якщо після проведення «мозкового штурму» в учасників обговорення продовжують виникати дійсно цікаві ідеї, можна його провести знову через декілька днів, фіксуючи нові думки.

Актуальність нашої основної теми пояснюється тим, що «мозковий штурм» є креативним методом вирішення проблем, він може стимулювати активність та інтуїтивне мислення учасників під час пошуку та генерації ідей, дій, шляхів вирішення проблем та пропозицій, сприяє інтегруванню накопиченої інформації та значно підвищує якість та ефективність роботи колективу і прийнятих колективних рішень.

Важливими є визначення критеріїв оцінювання роботи групи, які допомогли при аналізі результатів після проведення колективного обговорення методом «мозкового штурму», запропоновані у праці С.Б. Телемухи.

Подамо інформацію у табл. 2.

Таблиця 2

Критерії оцінювання роботи групи

Фактор	Опис
Кількість ідей	Вважається результативним, коли група впродовж обговорення «мозковим штурмом» знаходить до ста різних ідей, які не повторюються впродовж наради
Дотримання правил, активність	Важливо пам'ятати, що при колективному обговоренні проблеми цим методом не можна оцінювати та обговорювати запропоновані ідеї, потрібно дотримуватись певного регламенту проведення наради «мозковим штурмом». Участь кожного важлива. Чим більша кількість різних ідей, тим краще для наради
Відбір потрібного	Необхідним чинником, який приведе до отримання якісного результату, є аналіз та просіювання всіх ідей, серед яких потрібно обрати найвірогідніші, найекономічніші та найреальніші

У статті Н.О. Ніколаєнко запропоновано певну сукупність переваг та недоліків. Щодо недоліків «мозкового штурму», можна виділити віддалення ідей учасників від основної проблеми через неординарність і фантастичність поданого матеріалу. Проте для отримання найкращих та найоригінальніших думок це може бути корисною обставиною. Недостатня підготовка учасників, неможливість працювати в колективі, страх ділитись своїми несподіваними думками з іншими людьми в процесі обговорення також можуть призвести до негативних наслідків. З боку керівника-спостерігача це може бути невміння тримати свої емоції та думки під час вислуховування думок інших, невміння відбирати дійсно кращі ідеї серед інших, непотрібних [3, с. 67].

Відомо, що коли американська фірма Montgomery Ward вирішувала, чи варто розширюватись після Другої світової війни, керівник вирішив не радитись з колегами та робітникам і вирішив сам дослідити інформацію та історію. Він побачив певну залежність великих воєн від економічних криз. Так, після Наполеона Бонапарта Європа відчула кризу, після Першої світової була така ж ситуація. Не провівши колективне обговорення щодо планів розвитку компанії, фірма перестала відкривати нові відділення, що призвело до спаду її торгівлі та втрати позицій у своїй сфері, і вже у 1990-х роках була вимушена оголосити про своє банкрутство.

У цілому технологія «мозкового штурму» надає можливість активізувати мисленнєву діяльність учасників групи, творче мислення та пошук нових шляхів вирішення існуючих проблем та ситуацій. Даний метод стимулює виникнення більшої зацікавленості в роботі та навчанні, бо він зближує колектив та надає можливість самовиразитись кожному з учасників.

Описаний метод не можна визнати універсальним серед усіх методів колективного обговорення. Проте користуватися ним доцільно у ситуаціях, коли рішення не може бути прийняте на основі більшості та повинне відповідати основним вимогам усіх учасників обговорення. У цьому випадку, коли потрібен компроміс і погодження інтересів, «мозковий штурм» дає змогу задовольнити всіх. Крім того, під час наради є можливість об'єктивно оці-

нити здібності кожного учасника і зробити висновок про доцільність його подальшої участі у подібних нарадах.

Взагалі метод мозкового штурму базується на припущенні, що однією з основних перешкод для народження нових ідей є страх перед критикою та оцінюванням думок. Більшість людей боїться висловлювати вголос свої унікальні та неупереджені думки через те, що просто соромляться бути почутими. Тому метою цього методу є відгороджування людей від оцінювання думок того, хто виступає, що є дуже вагомим для визначення якісних ідей колективного обговорення. Сам засновник «мозкового штурму» Алекс Осборн підкреслював для себе та інших, що найважливішими моментами при цьому методі є два головних правила – «кількість породжує унікальність» та «перенесення вироку для будь-якої ідеї».

За історію існування «мозкового штурму» проводилось безліч експериментів, які неодноразово підтверджували ефективність методу. Наприклад, при порівнянні якості думок, представлених кожним з учасників групи, які працювали за допомогою цього способу, та людей, які працювали індивідуально, було виявлено, що більша кількість унікальних та в перспективі інноваційних ідей були представлені саме учасниками «мозкового штурму».

Відомо, що останнім часом широке використання отримав «електронний мозковий штурм», який, на відміну від звичайного, передбачає використання ІТ. Він дозволяє майже повністю позбавити учасників оцінювання роботи. Також це приводить до більших результатів, бо через регламентованість виступів учасники можуть змінити свої думки, злякатись різноманіття думок, занадто перейматись враженнями інших від свого виступу. При цьому вивільнюється більша кількість ідей, що не може не сприяти продуктивному обговоренню.

Кожен фахівець повинен вміти синтезувати нові оригінальні підходи до вирішення проблем, які виникають у процесі роботи. Для цього необхідно знати існуючі методи та шляхи розвитку творчого мислення, які неодмінно сприятимуть виробітку унікальних ідей. Теоретичні та практичні знання з «мозкового штурму» приведуть до ефективнішої роботи кожного, хто буде застосовувати цей спосіб.

Висновки. Отже, розглянувши правила проведення мозкового штурму, його основні переваги та недоліки, визначивши перспективи використання цього методу, доходимо висновку, що основою способу є ідея, що кількість та неупередженість породжує дійсно унікальні та оригінальні думки та шляхи покращення ситуації, з приводу якої проводилось колективне обговорення. Кожна людина обирає особисто для себе, яким методом їй зручніше користуватись у процесі пошуку інноваційних рішень, проте ми рекомендуємо хоч інколи у своїй професійній практиці використовувати метод «мозкового штурму», бо він, як жоден з інших, може привести спільну енергію людей до неперевершених та непрогнозованих унікальних висновків і результатів роботи. У сучасному світі, коли люди все більше починають працювати колективно, цей спосіб відкриває для нас все більше шляхів до саморозвитку, створення цільного колективу, покращання комунікабельності та згуртованості, спрямованості на дійсно якісні результати співпраці та різноманіття творчих ідей.

Перспективи подальших розвідок. На сьогодні метод «мозкового штурму» знаходить все більше прихильників, що не може не сприяти його розвитку та укріпленню значущості в процесі колективного обговорення проблем. На нашу думку, в процесі роботи та життя цей спосіб можна і потрібно використовувати, бо інколи без спільного обговорення та пошуку компромісів, можна зайти в глухий кут. Проте за допомогою методу «мозкового штурму» ми можемо вирішити існуючі проблеми та знайти нові, унікальні та якісні ідеї. У подальшій нашій роботі плануємо запропонувати ситуаційні вправи зі сформульованими проблемами-завданнями для обговорення з використанням цього методу під час вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Список використаних джерел

1. Козинець І.І. Мозковий штурм як одна з форм колективного обговорення проблем / І.І. Козинець // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер: Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 1. – С. 99–103. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nzbdpufn_2015_1_18.pdf
2. Ніколаєнко Н.О. Методика проведення мозкового штурму під час семінарських занять з політології / Н.О. Ніколаєнко // Науковий вісник Миколаївського державного універ-

ситету імені В.О. Сухомлинського. Сер.: Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 1.44. – С. 64–68. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvmdup_2014_1.44_16.pdf

3. Телемуха С.Б. Мозковий штурм як метод реалізації інтерактивного навчання / С.Б. Телемуха // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2014. – № 1. – С. 169–171. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unmmj_2014_1_47.pdf

4. Фрич Н.І. Впровадження інтерактивного методу «мозкового штурму» при вивченні тем змістового модулю «Методи вивчення спадковості людини. Спадкові хвороби» / Н.І. Фрич // Вісник проблем біології і медицини. – 2015. – Вип. 2(1). – С. 94–97. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vpbm_2015_2\(1\)_20.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vpbm_2015_2(1)_20.pdf)

5. Шевчук С.В. Українська мова за професійним спрямуванням: підруч. / С.В. Шевчук, І.В. Клименко. – 2-ге вид., виправ. і доповн. – Київ: Алерта, 2011. – 694 с.

References

1. Kozynets', I.I. (2015). *Mozkovyj shturm iak odna z form kolektyvnohoobhovorennia problem* [Brainstorm as a form of collective discussion]. *Naukovi zapysky Berdians'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Ser.: Pedahohichni nauky* [Scientific notes of Berdyansk State pedagogical university. Series: Pedagogical Sciences]. Issue 1, p. 99-103. Access mode: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nzbdpufn_2015_1_18.pdf (In Ukrainian).

2. Nikolaienko, N.O. (2014). *Metodyka provedennia mozkovoho shturmu pid chas seminariv'kykh zaniat' z politohii* [Methods of brainstorming during seminars in political science]. *Naukovyj visnyk Mykolaivs'koho derzhavnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlyns'koho. Ser.: Pedahohichni nauky* [Scientific Journal of Mykolayiv State University of V. Sukhomlinsky. Series: Pedagogical Sciences]. Issue 1.44. p. 64-68. Access mode: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvmdup_2014_1.44_16.pdf (In Ukrainian).

3. Telemukha, S.B. (2014). *Mozkovyj shturm iak metod realizatsii interaktyvnoho navchannia* [Brainstorm as a method of implementing interactive learning]. *Ukrains'kyj naukovomedychnyj molodizhnyj zhurnal* [Ukrainian Scientific Medical Youth Journal]. No 1., p. 169-171. Access mode: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unmmj_2014_1_47.pdf (In Ukrainian).

4. Frych, N.I. (2015). *Vprovadzhennia interaktyvnoho metodu "mozkovoho shturmu" pry vyvchenni tem zmistovoho moduliu "Metody vyvchennia spadkovosti liudyny. Spadkovi khvoroby"* [Interactive method of 'brainstorming' the study subjects thematic module 'Methods of studying human heredity. Hereditary diseases']. *Visnyk problem biolohii i medytsyny* [Bulletin Problems of biology and medicine]. Issue 2(1), p. 94-97. Access mode: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vpbm_2015_2\(1\)_20.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vpbm_2015_2(1)_20.pdf) (In Ukrainian).

5. Shevchuk, S.V., Klymenko, I.V. (2011). *Ukrains'ka mova za profesijnym spryamuvanniam* [Ukrainian language for professional purposes]. 2nd ed., Kyiv, Alerta Publ., 694 p. (In Ukrainian).

В статье рассматривается технология применения «мозгового штурма» во время коллективно-го обсуждения проблем. Проводится анализ преимуществ и недостатков метода через призму активизации мыслительной деятельности, уменьшения морального давления, приобретения опыта коллективного и индивидуального обдумывания, улучшения результатов труда.

Ключевые слова: «мозговой штурм», инновационные технологии, генерирование идей.

The article discusses the technology of «brainstorming» in collective discussion of problems. The advantages and disadvantages of this method in what concerns the activation of mental activity, the reduction of moral pressure, gaining experience of collective and individual thinking, the improvement of the results of work are analyzed.

Key words: «brainstorming», innovative technology, generation of ideas.

Одержано 28.01.2016.